

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (első tanács)

2009. július 16. *

A C-189/08. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia) a Bírósághoz 2008. május 8-án érkezett, 2008. április 4-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Zuid-Chemie BV**

és

a **Philippo's Mineralenfabriek NV/SA**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (első tanács),

tagjai: P. Jann tanácselnök, M. Ilešič, A. Tizzano, E. Levits (előadó) és J.-J. Kasel bírák,

* Az eljárás nyelve: holland.

főtanácsnok: J. Mazák,
hivatalvezető: R. Şereş tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2009. április 23-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a Zuid-Chemie BV képviselőjében P. Knijp advocaat,
- a Filippo's Mineralenfabriek NV/SA képviselőjében M. Polak advocaat,
- a holland kormány képviselőjében C. Wissels és M. Noort, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Közösségek Bizottsága képviselőjében A.-M. Rouchaud-Joët és P. van Nuffel, meghatalmazotti minőségben,
- tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- ¹ Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.; helyesbítve: HL 2006. L 242., 6. o.) 5. cikke 3. pontjának értelmezésére vonatkozik.
- ² A kérelmet a Zuid-Chemie BV (a továbbiakban: Zuid-Chemie), amely Sas van Gent-i (Hollandia) székhelyű műtrágyát gyártó vállalkozás, és az essen-i (Belgium) székhelyű Philippo's Mineralenfabriek NV/SA (a továbbiakban: Philippo's) közötti, az utóbbi által a Zuid-Chemie számára szállított, a műtrágyagyártáshoz használt szennyezett termékre vonatkozó jogvitában terjesztették elő.

Jogi háttér

- ³ A 44/2001 rendelet II. fejezetének „Általános rendelkezések” című 1. szakaszában szereplő 2. cikkének (1) bekezdése szerint:

„E rendelet rendelkezéseire is figyelemmel valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott tagállam bíróságai előtt perelhető.”

4 Ezen rendelet 3. cikkének (1) bekezdése előírja:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállam bíróságai előtt kizárólag e fejezet 2–7. szakaszában megállapított rendelkezések alapján perelhető.”

5 Az említett rendelet II. fejezetének „Különös joghatóság” című 2. szakaszában szereplő 5. cikke ekként rendelkezik:

„Valamely tagállamban lakóhellyel rendelkező személy más tagállamban perelhető:

[...]

3. jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet;

[...]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 6 A Zuid-Chemie műtrágyagyártó vállalkozás, amely 2000 júliusában a rotterdami székhelyű HCl Chemicals Benelux BV (a továbbiakban: HCl) vállalkozástól két tétel „micromix” nevű terméket vásárolt.
- 7 A HCl, amely nem képes maga előállítani a micromixet, azt a Philippo'stól rendelte meg, és az e termék gyártásához szükséges alapanyagokat egy kivételével leszállította a Philippo'snak. A még hiányzó alapanyagot, a cinkszulfátot a Philippo's a HCl egyetértésével a Poortershaven néven eljáró G. J. de Poortertől szerezte be Rotterdamban.
- 8 A Philippo's a belgiumi gyárában állította elő a mikromixet, és a Zuid-Chemie onnan szállította el ezt a terméket.
- 9 A Zuid-Chemie a hollandiai gyárában több tétel műtrágyává dolgozta fel az említett micromixet, és annak egy részét eladta és elszállította a vevőinek.
- 10 Ezt követően kiderült, hogy a Poortershaventől beszerzett cinkszulfát kadmiumtartalma túl magas volt, így a műtrágya nem, vagy csak korlátozottan volt felhasználható, amelynek következtében a Zuid-Chemie-nek saját előadása szerint kára keletkezett.
- 11 A Zuid-Chemie 2003. január 17-én keresetet indított a Philippo's ellen a Rechtbank Middelburg előtt, amelyben kérte annak megállapítását, hogy a Philippo's felel a Zuid-

Chemie-nél felmerült kárért, és kérte, hogy kötelezzék a Philippo’st a Zuid-Chemie által állítása szerint elszenvedett kárra vonatkozó különböző, kamatokkal és költségekkel növelt összegek megfizetésére.

- 12 2003. december 10-én hozott ítéletével a Rechtbank Middelburg megállapította, hogy nem rendelkezik joghatósággal az előtte lévő jogvita eldöntésére azon okból, hogy a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának alkalmazásában a „hely[...], ahol a káresemény bekövetkezett” fogalma alatt mind a kárt okozó esemény helyét („*Handlungsort*”), mind azt a helyet, ahol az eredeti kár bekövetkezett („*Erfolgsort*”), érteni kell. Márpedig a káresemény bekövetkezésének helyét illetően az említett bíróság úgy vélte, hogy a Zuid-Chemie által elszenvedett eredeti kár Essenben következett be, mivel ez a vállalkozás erről a helyről szállította el a szennyezett terméket.

- 13 A Gerechtshof te ‘s Gravenhage (hágai fellebbviteli bíróság) előtt a felek egyike sem vitatta, hogy a kárt okozó esemény helye Essen volt, mivel a szennyezett micromixet ott állították elő. A kár bekövetkezésének helyét illetően ez a bíróság helybenhagyta az elsőfokú bíróság ítéletét. Ebben a vonatkozásban úgy vélte, hogy döntő jelentősége a Philippo’s állítólagos jogsértő magatartásának volt, és nem annak a ténynek, hogy a szennyezett micromix a Zuid-Chemie által Hollandiában gyártott műtrágya szennyeződését okozta. Így az utóbbi által elszenvedett (eredeti) kár Essenben következett be, mivel a szennyezett terméket számára a „gyárból” szállították le.

- 14 A Gerechtshof ítélete ellen a Zuid-Chemie felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a kérdést előterjesztő bíróság előtt. Ez utóbbi úgy ítélte meg, hogy a vita a 44/2001 rendelet 5. cikke 3. pontjának értelmében vett „hely[...], ahol a káresemény bekövetkezett” fogalmának értelmezésére vonatozik, és az előtte lévő ügy megoldásához szükség van e fogalom értelmezésére.

- 15 Ezen körülmények között a Hoge Raad der Nederlanden úgy határozott, hogy az előtte folyamatban lévő eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) A Zuid-Chemie kérelme alapjául szolgálóhoz hasonló jogellenes magatartás esetén mely kárt kell az e magatartás következtében felmerülő eredeti kárnak tekinteni: a hibás termék szállításával keletkező kárt, vagy azt a kárt, amely a termék azon célra történő szokásos használata során keletkezik, amelyre a terméket szánták?
- 2) Ha az utóbbiról van szó: e kár bekövetkezésének helye csak akkor tekinthető-e a [44/2001] rendelet 5. cikke 3. pontjának értelmében vett »helynek [...], ahol a káresemény bekövetkezett«, ha a kár személyek testi épségének károsodásában és dologi kárban nyilvánul meg, vagy akkor is lehetséges, ha (egyelőre) csak vagyoni kár keletkezett?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

- 16 Az első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy az alapügyhöz hasonló jogvita keretében a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a „hely[...], ahol a káresemény bekövetkezett” kifejezés azt a helyet jelöli, ahova a hibás terméket a vevőnek szállították, vagy az arra a helyre utal, ahol az eredeti kár bekövetkezett, amely a termék azon célra történő szokásos használata során keletkezett, amelyre a terméket szánták.

- 17 E kérdés megválaszolásához emlékeztetni kell egyrészt arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a 44/2001 rendelet rendelkezéseit önálló módon, e rendelet rendszerére és célkitűzéseire figyelemmel kell értelmezni (lásd többek között a C-372/07. sz., Hassett és Doherty ügyben 2008. október 2-án hozott ítélet [EBHT 2008., I-7403. o.] 17. pontját, valamint a C-167/08. sz., Draka NK Cables és társai ügyben 2009. április 23-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-3477. o.] 19. pontját).
- 18 Másrészt mivel a 44/2001 rendelet a tagállamok viszonyban az új tagállamoknak ezen egyezményhez való csatlakozásáról szóló egyezményeivel módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról szóló 1968. szeptember 27-i egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o.; a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) helyébe lép, a Bíróság által az ezen egyezmény rendelkezéseire vonatkozóan adott értelmezés az említett rendelet rendelkezéseire is érvényes, amennyiben ezen közösségi jogszabályok rendelkezései egyenértékűnek tekinthetők.
- 19 Márpedig a 44/2001 rendeletnek a jelen ügyben irányadó rendelkezései a Brüsszeli Egyezmény rendelkezéseivel megegyező rendszert tükröznek, ezenkívül azok szövege majdnem azonos. Erre az egyenértékűsége tekintettel a 44/2001 rendelet (19) preambulumbekezdésének megfelelően biztosítani kell a két jogszabály értelmezése közötti folyamatosságot (lásd a fent hivatkozott Draka NK Cables és társai ügyben hozott ítélet 20. pontját, valamint a C-180/06. sz. Ilsinger-ügyben 2009. május 14-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-3961. o.] 58. pontját).
- 20 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság a Brüsszeli Egyezmény 5. cikke 3. pontjának értelmezése során már megállapította, hogy a közös hatáskörök biztosításának az ezen egyezmény II. címében szabályozott rendje azon a 2. cikk első albekezdésében megfogalmazott alapelven alapul, amelynek értelmében valamely szerződő államban lakóhellyel rendelkező személy – állampolgárságára való tekintet nélkül – perelhető az adott szerződő állam bíróságai előtt (a C-168/02. sz. Kronhofer-ügyben 2004. június 10-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-6009. o.] 12. pontja).

- 21 A Brüsszeli Egyezmény II. címének 2. szakasza az alperes lakóhelye szerinti bíróság joghatóságának ezen alapelvétől eltérve rendelkezik bizonyos különös joghatóságokról, amelyek között az egyezmény 5. cikkének 3. pontja is szerepel (a fent hivatkozott Kronhofer-ügyben hozott ítélet 13. pontja).
- 22 A Bíróság arról is határozott, hogy ezeket a különös joghatósági szabályokat megszorítóan kell értelmezni, hiszen nem teszik lehetővé az egyezményben kifejezetten előírt eseteken túlterjeszkedő értelmezést (lásd a 189/87. sz. Kalfelis-ügyben 1988. szeptember 27-én hozott ítélet [EBHT 1988., 5565. o.] 19. pontját, a C-433/01. sz. Blijdenstein-ügyben 2004. január 15-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-981. o.] 25. pontját és a fent hivatkozott Kronhofer-ügyben hozott ítélet 14. pontját).
- 23 Mindazonáltal az állandó ítélkezési gyakorlat szerint abban az esetben, ha az a hely, ahol a jogellenes károkozásért vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményért való felelősség kiváltására alkalmas cselekmény bekövetkezik, valamint az a hely, ahol ez a cselekmény kárt okozott, nem azonos, a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 3. pontjában szereplő „káresemény bekövetkezésének helye” kifejezést úgy kell értelmezni, hogy az magában foglalja egyrészt azt a helyet, ahol a kár, másrészt azt a helyet, ahol a kárt okozó esemény bekövetkezett, ezért a felperes választásától függően az alperes perelhető mind az egyik, mind a másik hely szerinti bíróság előtt (lásd többek között a 21/76. sz. Bier-ügyben, ún. „Mines de potasse d’Alsace” ügy, 1976. november 30-án hozott ítélet [EBHT 1976., 1735. o.] 24. és 25. pontját, a C-167/00. sz. Henkel-ügyben 2002. október 1-jén hozott ítélet [EBHT 2002., I-8111. o.] 44. pontját; a C-18/02. sz. DFDS Torline ügyben 2004. február 5-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-1417. o.] 40. pontját és a fent hivatkozott Kronhofer-ügyben hozott ítélet 16. pontját).
- 24 Ebben a tekintetben a Bíróság kifejtette, hogy a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 3. pontjában meghatározott szabály alapja a különösen szoros kapcsolat léte a jogvita és káresemény bekövetkezésének helye szerinti bíróság között, amely az igazságszolgáltatás megfelelő működésére és a hatékony eljárásszervezésre tekintettel igazolja a joghatóság e bíróság számára való biztosítását (lásd ebben az értelemben többek között a fent hivatkozott Mines de potasse d’Alsace ügyben hozott ítélet 11. pontját; a C-220/88. sz., Dumez France és Tracoba ügyben 1990. január 11-én hozott ítélet [EBHT 1990., I-49. o.] 17. pontját; a C-68/93. sz., Shevill és társai ügyben 1995. március 7-én hozott ítélet [EBHT 1995., I-415. o.] 19. pontját, valamint a C-364/93. sz. Marinari-ügyben 1995. szeptember 19-én hozott ítélet [EBHT 1995., I-2719. o.] 10. pontját). Ugyanis a jogvita tárgyához való közelsége és a könnyebb bizonyításfelvétel miatt rendszerint a káresemény bekövetkezésének helye szerinti bíróság a legalkalmasabb a határozathozatalra (lásd a fent hivatkozott Henkel-ügyben hozott ítélet 46. pontját).

- 25 Az alapügy felei számára az ugyan nem vitatott, amint arra a jelen ítélet a 13. pontjában rámutat, hogy Essen a kárt okozó esemény helye („*Handlungsort*”), a felek véleménye eltér a káresemény bekövetkezésének helye („*Erfolgsort*”) meghatározása vonatkozásában.
- 26 Ez a hely a jelen ítélet 23. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat szerint, ahol a jogellenes károkozásért vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményért való felelősség kiváltására alkalmas cselekmény kárt okozott.
- 27 Márpedig a kár bekövetkezésének helye nem tévesztendő össze azzal a hellyel, ahol a terméket megkárosító cselekmény megvalósult, ez utóbbi ugyanis az a hely, ahol a kárt okozó esemény bekövetkezett. Ezzel ellentétben „a kár megvalósulásának” helye (lásd a fent hivatkozott Mines de potasse d’Alsace ügyben hozott ítélet 15. pontját, valamint a fent hivatkozott Shevill és társai ügyben hozott ítélet 21. pontját) az, ahol a károkozó cselekmény kiváltja a károsító hatását, azaz ahol ténylegesen megvalósul a hibás termékkel okozott kár.
- 28 Emlékeztetni kell ugyanis arra, hogy az ítélkezési gyakorlat egyértelműen különbséget tesz a kár és az ezen kárt okozó tény között, mivel a Bíróság ebben a vonatkozásban úgy határozott, hogy a jogellenes károkozásért vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményért való felelősség csak akkor vehető figyelembe, ha e két tényező között meg lehet állapítani az okozati összefüggést (lásd a fent hivatkozott Mines de potasse d’Alsace ügyben hozott ítélet 16. pontját).
- 29 A fenti megfontolásokra tekintettel a káresemény bekövetkezésének helye csak a Zuid-Chemie hollandiai gyára lehet, ahol a micromixet, amely a hibás termék, műtrágyává dolgozták fel, amivel ez utóbbi számára a Zuid-Chemie által elszenvedett vagyoni kárt okoztak, amely túllép a magához a micromixhez kapcsolódó káron.

- 30 Ezenkívül rá kell mutatni, hogy az ezáltal a holland bíróságoknak a Zuid-Chemie esetében megnyíló joghatósága többek között a jelen ítélet 24. pontjában megnevezett okok miatt a jogvita eldöntésére legalkalmasabb bíróság számára teszi lehetővé a határozathozatalt, ennél fogva a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontjában előírt különleges joghatósági szabály hatékony érvényesülését.
- 31 Ebben a vonatkozásban emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság a Brüsszeli Egyezmény 5. cikke 3. pontjának értelmezése során úgy határozott, hogy ez a rendelkezés nemcsak a kárt okozó esemény helyére vonatkozik, hanem a káresemény bekövetkezésének helyére is, és kizárólag a kárt okozó esemény helyének a választása az esetek jelentős számában az említett egyezmény 2. cikkében és 5. cikkének 3. pontjában előírt joghatósági okok egybeesését eredményezné, így az utóbbi rendelkezés ebben a vonatkozásban elveszítené a hatékony érvényesülését (lásd a fent hivatkozott Mines de potasse d'Alsace ügyben hozott ítélet 15. és 20. pontját, valamint a Shevill és társai ügyben hozott ítélet 22. pontját). A joghatósági okok egybeesésére vonatkozó ezen megfontolásnak ugyanis ugyanígy vonatkoznia kell arra az esetre is, ha figyelmen kívül hagyják azt a káresemény-bekövetkezési helyet, amely eltér a kárt okozó esemény helyétől.
- 32 A fenti megfontolásokból az következik, az alapügyhöz hasonló jogvita keretében a 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontját úgy kell értelmezni, hogy a „hely[...], ahol a káresemény bekövetkezett” kifejezés azt a helyet jelöli, ahol az eredeti kár bekövetkezett, amely a termék azon célra történő szokásos használata során keletkezett, amelyre a terméket szánták.

A második kérdésről

- 33 Abban az esetben, ha az első kérdésre a Bíróság azt a választ adja, hogy 44/2001 rendelet 5. cikkének 3. pontját úgy kell értelmezni, hogy a „hely[...], ahol a káresemény bekövetkezett” kifejezés azt a helyet jelöli ahol az eredeti kár bekövetkezett, amely kár a termék azon célra történő szokásos használata során keletkezett, amelyre a terméket szánták, a kérdést előterjesztő bíróság ezenkívül arra vár választ, hogy ennek a kárnak a személyek testi épségének károsodásában és dologi kárban kell megnyilvánulnia, vagy akkor is lehetséges, ha (egyelőre) csak vagyoni kár keletkezett.

- 34 Ebben a vonatkozásban emlékeztetni kell arra, amint azt a jelen ítélet 9. és 10. pontja kifejtette, a Zuid-Chemie által a szennyezett micromixnek műtrágyává való feldolgozása által a micromix csupán csekély mértékben használhatóvá, sőt használhatatlanná vált, ami a Zuid-Chemie szerint számára kárt okozott.
- 35 Mivel a Zuid-Chemie által elszenvedett eredeti kár tehát dologi kárban nyilvánul meg, meg kell állapítani, hogy hipotetikus jellegű az a kérdés, hogy az (egyelőre) tisztán vagyoni kár elegendő lett volna-e a jelet ítélet 32. pontjában megfogalmazott értelmezéshez.
- 36 Figyelembe véve ezt a megállapítást, és tekintettel a Bíróságra ruházott feladatra, amely a tagállamok igazságszolgáltatásához való hozzájárulását jelenti, és nem pedig általános vagy hipotetikus kérdésekről való jogi véleménynyilvánítást (a C-62/06. sz. ZF Zefeser ügyben 2007. december 18-án hozott ítélet [EBHT 2007., I-11995. o.] 15. pontja), a második kérdésre nem szükséges válaszolni.

A költségekről

- 37 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (első tanács) a következőképpen határozott:

Az alapügyhöz hasonló jogvita keretében a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló,

2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 5. cikkének 3. pontját úgy kell értelmezni, hogy a „hely[...], ahol a káresemény bekövetkezett” kifejezés azt a helyet jelöli, ahol az eredeti kár bekövetkezett, amely a termék azon célra történő szokásos használata során keletkezett, amelyre a terméket szánták.

Aláírások